

godina XXVIII • broj 4 • Split 1993

KRŠĆANIN PRED DRUŠTVENOM ODGOVORNOŠĆU

U zemljama istočne i jugoistočne Europe u tijeku je postupno oblikovanje novog, demokratskog, društvenog poretka. Nakon raspada komunizma i Crkva se našla u posve drugim okolnostima. Ona je danas suočena s veoma složenom i odgovornom zadaćom: na koji način pozitivno sudjelovati u sveopćoj preobrazbi i kako unositi religiozne dimenzije kršćanstva u izgradnju postkomunističkog društva i njegovih ustanova. Provedba ove neodložne zadaće bit će zacijelo svojevrsna provjera za Crkvu da pokaže kako ona konkretno shvaća svoju odgovornost prema današnjem svijetu i kako vrši svoje poslanje u promijenjenim prilikama.

Ne ulazeći podrobnije u vrlo slojeviti i višeznačni kontekst nastajanja demokratskog društva, možemo ipak ustvrditi da će Crkva u Hrvatskoj svoje poslanje u novim uvjetima ispuniti u onoj mjeri koliko u njemu budu svjesno, organizirano i s potrebnom teološkom izobrazbom sudjelovali kršćanski vjernici, tj. katolički laici. Stoga se neminovno moralo nametnuti pitanje nove uloge i mjesta laika u našoj Crkvi i društvu. Zbog eklesioloških nejasnoća i povišesne opterećenosti o tom problemu postoji još uvijek mnogo nedoumica, kolebanja i dvojbi (usp. J. Jukić, *Katolički laici opet na okupu*, u ovom broju).

Nova uloga laika ne može se valjano odrediti bez temeljitog teološkog promišljanja triju čimbenika: naravi same kršćanske poruke, novog koncilskog shvaćanja Crkve i u tom sklopu vrlo značajnih promjena kako u odnosu prema svijetu tako i u unutarnjem ustrojstvu same Crkve, i konačno valja uzeti u obzir sadašnje goleme promjene društvenog konteksta u Hrvatskoj. Kršćanska vjera je usmjerena na cjelinu stvarnosti. Bog želi spasiti cijelog čovjeka, sve ljude i svo stvorenje. Stoga je vjera nužno i politička (politička u širem smislu te riječi, zato što se tiče cjelokupnosti jedne organizirane stvarnosti), jer se stvoriteljsko i otkupiteljsko djelovanje Božje odnosi na cjelokupnost svijeta i čovjeka. Vjera, dakle, ima uz onu osobnu (individualnu) i ovu političku ili javnu dimenziju. Obe su bitne i ne mogu se svesti jedna na drugu a da se pritom ne okrnji ili izobliča sama poruka vjere. Vjernik ne može biti ravnodušan prema svjetovnim stvarnostima, dakako poštujući uvijek njihovu relativnu autonomiju.

U duhu temeljnih dokumentata Drugog vatikanskog sabora može se odnos vjere i svijeta, mistike i politike izraziti formulom: "nepomiješano ali neodvojivo". Prema tome valja izbjegavati dvije krajnosti: apolitično shvaćanje

vjere koja se potpuno povlači u nutrinu čovjeka i politizirajuće tumačenje vjere koje krivo spaja ili čak poistovjećuje vjeru s politikom. Nadalje, mora se točno razlikovati između onoga što poduzimaju kršćani kao kršćani zajedno sa svojim biskupima, i onoga što čine kršćanski vjernici kao građani iz svoje kršćanske odgovornosti vođeni svojom savješću.

Koncilska Crkva ne postavlja se više prema svijetu obrambeno, juridički, polemički i osuđivački, nego svoj novi odnos izriče u pojmovima: otvaranje, dijalog, prihvaćanje pozitivnog (u kritičnoj distanci), suradnja u zauzimanju za ugrožene temeljne ljudske vrednote. Kako Crkva samu sebe shvaća i gdje su nova eklezijalna težišta i naglasci vidi se prije svega iz slika i usporedaba pomoću kojih ona sebe tumači. Pored pojma misterij, nedvojbeno dominira slika Crkve kao naroda Božjega u koji spadaju svi vjernici s temeljnim jednanim dostojanstvom djece Božje. Oni se vjerom, krštenjem i ostalim sakramentima pridružuju Kristu te tako dobivaju udio u njegovoj službi (opće svećeništvo). Na tome se temelji njihovo crkveno poslanje, kojega oni kao vjernici laici vrše živeći u svijetu, u redovitim prilikama obiteljskog i društvenog života. Na njih spada da vremenite stvari poput kvasca prožimlju evandeoskim duhom.

Među organiziranim skupinama katoličkih vjernika laika u europskim prostorima razlikujemo dvije vrste. U prvu skupinu spadaju duhovne zajednice i pokreti. Oni su nastali kao izraz Crkve da se neprestano obnavlja i nastavljaju dugu tradiciju unutarcrkvenih pokreta, vrlo su raznolikog profila i duhovnog usmjerenja. Živeći intenzivno evanđelje zauzimaju se u prvom redu za osobno posvećenje i obnovu kršćanske zajednice. Druga skupina su slobodna udruženja katoličkih laika koja nisu osnovana od službene Crkve, nego su nastala vlastitom inicijativom vjernika odozdo. Ta društva drže se crkvene nauke i priznata su od Crkve. U Njemačkoj je primjerice prije nekoliko godina bilo preko 100 takvih nadregionalnih katoličkih društava s oko 4,5 milijuna članova, tj. onih koji okupljaju određene grupacije, i onih koji se posvećuju u prvom redu konkretnim zadaćama (usp. *Praktisches Lexikon der Spiritualität*, Freiburg 1988, str. 1342). Jedan dio ovih udruženja nastao je još u prošlom stoljeću iz različitih poticaja (religiozna obnova, obrana slobode Crkve, potreba duhovne orijentacije u sučeljavanju s socijalnim i društvenim problemima, itd.). Tri su glavne zadaće koje ova društva žele ispuniti: međusobno potpomaganje katolika u vjeri u određenim društvenim područjima, organiziranje permanentne teološke izobrazbe, kako bi mogli odgovoriti na nova životna pitanja, i aktivno sudjelovanje u društvenom životu.

Ovakav profil slobodnih katoličkih društava zacijelo najbolje odgovara gore spomenutim teološkim kriterijima o ulozi laika i u hrvatskom društvu koje kulturno i povijesno spada u srednjoeuropski krug. Međutim, sadašnje rasprave ne daju zaključiti da će laička udruženja kod nas poći tim putem. Nedovoljna teološka izobrazba uzrokovana prisilnom zatvorenosti teologije, manjkavo poznavanje ekleziologije II. Vatikanskog, zaziranje nekih laičkih krugova od svake politike, ne uočavanje znakova vremena samo su neke od slabosti naroda Božjega, koje naša Crkva mora što prije ispraviti.